

МАНИПУЛЯЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ СОВРЕМЕННЫХ ИЗБИРАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Полищук И. А.

Рассмотрены наиболее распространенные манипулятивные технологии, которые используются в современном избирательном процессе Украины и России. Сделан вывод о том, что для укоренения социальных мифов технология манипулирования предполагает использование большого арсенала конкретных методов воздействия на сознание и подсознание людей.

Ключевые слова: избирательные технологии, манипуляция, Украина, Россия, электоральный процесс, массовое сознание.

MANIPULATIVE POTENTIAL OF MODERN ELECTORAL TECHNOLOGIES

Polishchuk I. O.

The article discusses the most common manipulative techniques used in modern electoral process in Ukraine and Russia. It is concluded that the root social myths manipulation technology involves the use of a large arsenal of specific methods to influence the consciousness and subconsciousness of people.

Key words: election technologies, manipulation, Ukraine, Russia, the electoral process, the mass consciousness.

УДК 321:3.085(477)

О. М. Сахань, кандидат соціологічних наук, доцент

ПОЛІТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЗАПОБІГАННЯ ДЕСТРУКТИВНОСТІ ВЛАДИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Присвячено проблемі політичної відповідальності українського політикуму в сучасних умовах розвитку суспільства. Здійснено спробу з'ясувати, яким чином виявляється політична відповідальність державних органів та посадових осіб за реалізацію владних повноважень, і знайти шляхи дієвості інституту політичної відповідальності в Україні.

Ключові слова: політична відповідальність, механізм реалізації політичної відповідальності, інститут політичної відповідальності, деструктивність влади.

Актуальність проблеми. Проблема політичної відповідальності час від часу постає в центрі суспільної уваги. На нинішньому етапі політичного процесу для українського соціуму особливо наочним є брак відповідальності державних органів та посадових осіб за випадки неналежного здійснення ними владних повноважень, вибір засобів політичної діяльності та ухвалення і проведення в життя політичних рішень, наслідки реалізації яких не відповідають демократичному державному правлінню, негативно впливають на взаємодію між державою та громадянським суспільством, ще більше ускладнюють накопичені в соціумі проблеми, порушують права і свободи людини і громадянина, призводять до нестабільності, безладів у суспільстві, погрожують дієздатності самої держави. Усе це зумовлює необхідність поглибленого дослідження політичної відповідальності як чинника запобігання деструктивності влади, з'ясування особливостей, форм та засобів реалізації політичної відповідальності в сучасних умовах розвитку українського суспільства.

Аналіз наукових джерел і публікацій свідчить про те, що вітчизняні та зарубіжні політологи головну увагу у своїх працях приділяють аналізуванню політичної відповідальності вищих органів державної влади (А. Коваленко, Л. Кривенко, О. Мельник, М. Онішук, Н. Скоблик та ін.) [1], партійної еліти (М. Головатий, В. Мельниченко, В. Мишин, М. Пірен, І. Черленяк та ін.) [2] та політичних лідерів (І. Гладуняк, С. Грабовська, К. де Ландшир, Ю. Мідлхоф, О. Траверсе та ін.) [3] як необхідної складової демократичного державного правління, взаємовідносин народу і влади, громадянського суспільства та держави.

У спеціальній літературі немає однозначного розуміння сутності, особливостей та відмінностей політичної відповідальності від інших видів відповідальності, чіткого визначення механізмів забезпечення політичної відповідальності влади та засобів запобігання її безвідповідальності. Деякі фахівці відстоюють думку про те, що політична відповідальність є різновидом соціальної відповідальності, оскільки це явище породжене соціальними відносинами та є результатом взаємозалежності між людьми в суспільстві, що базується не на нормативно-правових актах, а на соціальних, моральних, політичних, ідеологічних правилах (догмах) [4].

У теорії права є визнанням, що людина має бути притягнена до відповідальності за те, що вона вчинила сама, добровільно, умисно, і за те, що передбачила результат своїх дій. Деякі науковці пропонують своєрідний симбіоз конституційно-правової та політичної відповідальності, тобто по суті отожднюють юридичну і політичну відповідальність [5, с. 61], наполягаючи на тому, що політична відповідальність є передусім конституційно-правовою відпо-

відальністю, оскільки політичні відносини в суспільстві регулюються нормами конституційного права, що містяться в конституції як основному законі держави та в інших джерелах конституційного права – законах, актах глави держави та уряду, органу судового конституційного контролю, органів місцевого самоврядування тощо [6]. Інші вчені, переважно правознавці (Л. Лобянська, О. Скакун, О. Фрицький, Т. Шон), не погоджуються з тим, що «діяння, яке спричинило певний збиток інтересам держави або громадської організації, але не порушило конкретну правову норму, не може розглядатися як проступок, а отже, бути підставою юридичної відповідальності» [7, с. 25]. Більш того, особа навіть не завжди зможе усвідомити «неправильність» власного діяння, оскільки про «протиправність» не йдеться. А тому може вчасно не зреагувати власною відставкою або на «неприпустиму» політику вищого керівництва, або ж на «несприятливий збіг обставин», що мало нагадує характеристику юридичної відповідальності і застосовується в її контексті скоріше «за звичаєм» [8, с. 27], ніж за сутністю.

Проте далеко не всі відносини в суспільстві опосередковуються правом. Більш того, практика правозастосування довела, що юридичні норми, істотно впливаючи на політичне життя суспільства, неспроможні замінити політику. Під впливом низки чинників можливі ситуації, коли люди та їх об'єднання у своїй діяльності не керуються юридичними нормами. Так, у державному управлінні відповідальність керівників органів виконавчої влади є органічно пов'язаною із реалізацією моральної відповідальності, тобто відповідальності влади за реалізацію своїх повноважень на основі вимог моралі, справедливості [9, с. 180], що є закономірним, оскільки дії посадовця з будь-якої ланки владної вертикалі повинні мати моральну основу і визначатися значною мірою моральними принципами, бо мораль і політика як тісно пов'язані між собою явища не можуть діяти ізольовано, не порушуючи цілісності один одного. Але моральна норма не забезпечується державним примусом із усіма важливими наслідками, що випливають звідси. Моральна відповідальність не вносить змін у майнове, правове і політичне становище посадових осіб, яким вона адресується, не закріплює свою негативну оцінку яким-небудь реальним покаранням, хоча морально-етичний осуд часто непомітний, але психологічно відчутний винною особою [10, с. 20–27].

У сучасних умовах розвитку суспільства чільне місце у системі відповідальності за здійснення державної влади посідає *політична відповідальність* як відповідальність за виконання прийнятих на себе зобов'язань, обіцянок і програм, за належну реалізацію тих владних повноважень, які ті чи інші структури отримали від народу як єдиного джерела влади [9, с. 179]. Відсторонення від влади тих осіб, хто неналежним чином здійснює свої публічні

функції, є мірою політичної відповідальності, сфера якої охоплює всі дії (бездіяльність), пов'язані з використанням влади, боротьбою за її завоювання та утримання. Але сьогодні в Україні чи не єдиним дієвим інструментом політичної відповідальності виступають вибори, що вкрай недостатньо для розвитку українського суспільства в умовах функціонування демократичної політичної системи.

Водночас проблема політичної відповідальності як чинника запобігання деструктивності влади залишається поза увагою дослідників. Тому необхідність розширення наукових підходів до зазначеної проблематики є безперечною, що й визначає *мету* цієї статті. Об'єктом дослідження постає політична відповідальність як чинник запобігання деструктивності влади.

Виклад основного матеріалу. Сучасне українське суспільство потребує від політичному реальної відповідальності за створення соціально-правової, демократичної, національної держави, що відповідає всім потребам людини, забезпеченню її духовних та матеріальних запитів. Але загальний низький рівень виконавської дисципліни і відсутність чіткого механізму реалізації відповідальності, більше ніж недостатня ресурсна забезпеченість спричинили малоефективне здійснення прийнятих в Україні законів, загальнодержавних і регіональних програм та проектів. У цьому не останню роль відіграє більше декларативний, ніж реальний характер відповідальності в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

У розвинених демократичних країнах підзвітність суб'єктів політичної влади суспільству є одним з аспектів відповідальності влади за реалізацію повноважень та обов'язків щодо відтворення волі народу в діяльності органів державної влади, усіх її гілок: законодавчої, виконавчої, судової. При цьому йдеться про діяльність будь-якого органу державної влади, включаючи інститут Президента – глави держави.

В Україні ще не було випадків, коли представників владних структур притягували до відповідальності і надалі не допускали до вищих державних посад за невиконання проголошених ними цілей, програм, зобов'язань і обіцянок або за порушення клятви, присяги, конституційних принципів і норм, статуту політичної організації, тому що відповідальності без заздальгідь передбаченого покарання бути не може. Згідно з Конституцією України (1996 р.) влада в нашій країні влаштована таким чином, що ні Президент, ні Уряд, ні Парламент, ні народні депутати всіх рівнів реально ні перед ким не несуть відповідальності за свої справи та рішення. Хіба що можливість проведення процедури імпичменту Президента України за державну зраду або тяжкий злочин, яка встановлена Конституцією в ст. 111 [11, с. 32], передбачає таку складну процедуру висунення обвинувачення і суду, що практично зведена до нуля. В українському законодавстві немає критеріїв, за якими можна ви-

значити ефективність чи неефективність політика або чиновника, відсутня відповідна система винагород і покарань за такими критеріями; не прописані чіткі норми, які регламентують порядок ініціювання, погодження та ухвалення будь-яких рішень певними органами влади з відповідною фіксацією позиції кожної окремої людини з кожного питання.

Якби поняття «політична відповідальність» було закріплено на законодавчому рівні, був налагоджений механізм зворотного зв'язку політичних лідерів та функціонерів з електоратом, а громадяни знали, що у разі, коли протягом одного або двох років проведення тієї чи іншої політики відбуваються істотні погіршення, немає чітких тенденцій до поліпшення, повинна бути передбачена процедура зміни або коректування курсу, відсторонення від владних повноважень його ідеологів і виконавців політики, то виборці приділяли б значно більше уваги передвиборчим програмам партій і це змушувало б політичну еліту бути відповідальною за все, що вона говорить та робить.

На практиці відповідальність суб'єктів політичної влади, не будучи підкріпленою відповідною законодавчою базою, утілюється в основному поза рамками «правового поля». Тому високопосадовці у своїй більшості нехтують одним із політичних принципів – відповідальність влади перед народом за наслідки своїх дій, час від часу ухвалюючи рішення для задоволення приватних інтересів окремих суб'єктів, іноді всупереч інтересам суспільства або певних соціальних груп. Це стає потужним чинником імовірної дестабілізації владних відносин у державі, насамперед механізмів державного управління, а в деяких випадках спричиняє певний збиток інтересам держави, громадянському суспільству та населенню країни. Такі обставини тільки ускладнюють творення демократичної держави, викликають сумніви стосовно послідовності і прогнозованості нашої внутрішньої і зовнішньої політики, що призводить до падіння довіри народу до політико-владної еліти, незадоволення своїм життям та подіями, що відбуваються в країні, а отже, і до падіння морально-етичних норм у суспільстві в цілому.

За даними численних соціологічних досліджень, проведених напередодні парламентських виборів восени 2012 р., песимізм у тісному зв'язку із стійкою недовірою людей до влади переважав над оптимізмом. 58 % жителів України висловили незадоволення своїм життям [12], 75 % – економічною ситуацією в Україні, 63 % – політичною ситуацією, 51 % – культурною ситуацією, 43 % – політикою України на міжнародній арені [13], а 57,6 % взагалі оцінили все, що відбувається в країні, як «неправильний розвиток подій» [12]. Це і деградація теперішньої Верховної Ради, блокування роботи парламенту країни в різний спосіб, бійки та образи одне одному, голосування чужими картками і поширення такого ганебного явища, як «кнопкодавство» під командою «диригента» – одного з депутатів «Партії регіонів», сумісники і по-

рушення регламенту задля швидкого ухвалення законів, і просто відверте зловживання всіма інститутами влади своїми повноваженнями. Вони то перевищують їх, як-от Конституційний Суд, скасовуючи політреформу, то демонструють бездіяльність, як-от Центрвиборчком, відмовляючись призначати вибори відповідно до Конституції, чинної на момент ухвалення рішення, то без широкого обговорення з українським народом, проведення громадських слухань та інших процедур приймають купу жорстких законів про пенсійну, трудову і житлову реформи [14], що викликало хвилю соціальних протестів по всій країні. При такій безвідповідальності до перетворень суспільства змогла реалізуватися лише стратегія сліпого копіювання того, що є в інших країнах, але не завжди кращого і корисного для України та українського народу. Така стратегія невідворотно привела до багаторічного депресивного і кримінального стану країни і фактичної втрати незалежності у виборі соціально-економічної політики держави.

Розв'язання комплексу проблем, які є реальними на сучасному етапі розвитку українського суспільства, вимагає від політиків усіх рівнів глибоко продуманих, новаторських ідей, що дають імпульс реальній та ефективній відповідальній дії. Відповідальність за сьогодення і майбутнє досягається лише через поєднання особистої думки представника політичної влади (депутата парламенту чи урядовця, лідера партії чи керівника певного органу державної влади) з народною, його індивідуального інтересу і дії з інтересами і діями суспільства. Проте українців не влаштовує те, як Президент і Уряд, інші інститути влади розв'язують найважливіші проблеми в країні, у тому числі економічні, боротьби з корупцією, свавіллям чиновників та міліції, злочинністю, порушенням конституційних прав, серед яких права на гідний рівень життя, справедливе судочинство та ін.

Деструктивна політика української влади, її безвідповідальність призвели до того, що в 2012 р. 72 % населення висловило невпевненість у власному майбутньому, а 51 % українців не очікує, що і в 2013 р. в їхньому житті відбудуться позитивні зміни та станеться поліпшення [13]. З кожним роком зменшується кількість громадян, які сподіваються на покращення побуту та праці: з 40 % у 2005 р. до 13 % – на початку 2013 р. За даними Держкомстату, майже 61 % українців отримують заробітну плату менше 3 тис. грн на місяць, і це при постійному зростанні цін та знеціненні гривні! У той же час кількість українських мільонерів у минулому році збільшилася на 754 людини. У 2012 р. доходи в розмірі понад 1 млн грн задекларувала 2 тис. 291 особа. Отже, зростають розшарування суспільства та соціальна нерівність. Тому українці панічно бояться повторення економічної кризи 2008–2009 рр., масових звільнень та безробіття, економічного занепаду країни, деградації населення, проведення владою непопулярних соціальних реформ і ще більшого її свавілля [15]. Складна

економічна ситуація в державі, відсутність стабільності, затримка виплат зарплат, низький рівень медичного обслуговування, щорічне зменшення населення майже на 200 тис. осіб, правова незахищеність тощо примушують багатьох наших громадян шукати кращого життя за кордоном. Молоді люди до 30–40 років масово покидають Україну, а це переважно висококласні фахівці з відмінним знанням іноземних мов. Якщо цей процес не припинити, то, за думкою фахівців, уже через покоління Україна втратить «колір нації» [16].

Тому на сучасному етапі розвитку українського суспільства незмінним залишається ставлення більшості громадян до влади в усіх її іпостасях незалежно від партійного забарвлення як до безвідповідальної, брехливої, руйнівної. Масова недовіра, посилення делегітимації існуючого режиму та основних інститутів української влади впродовж двох десятиріч років, що спричинені безвідповідальністю влади за результати її діяльності, набули стійкого, хронічного характеру. А це вже сигнал з боку суспільства до влади на потенційну можливість настання несприятливих політичних наслідків за такі порушення, тобто запровадження політичних санкцій.

Механізм реалізації політичної відповідальності, який має легітимні підвалини, може передбачати парламентські та інші «системні» заходи, як-от вибори та інші політичні санкції, які можуть мати своїм наслідком позбавлення суб'єкта політики владних повноважень або унеможливлення набуття ним цих повноважень; вираження вотуму недовіри уряду або главі держави, відставка посадовця або групи осіб (наприклад, Уряду), референдум тощо, і заходи революційні, адже звернення до революційних методів притягнення до відповідальності теж може бути у своїй основі легітимованим, якщо організатори революції користуються довірою та визнанням з боку широких верств суспільства. Українському політикуму залишається лише здогадуватися, які саме санкції можуть бути запроваджені до нього народом у разі подальшої безвідповідальності за проведення деструктивної політики та її наслідки для країни.

У розвинених демократичних країнах, аби стимулювати у владних структурах відповідальність, створюються державні і громадські інститути контролю, публічної оцінки, формування та інформування громадської думки про діяльність державних органів влади. Цим займаються парламенти, спеціальні органи конституційного нагляду, ЗМІ, суспільно-політичні організації – партії, рухи, опозиція, наукові центри вивчення громадської думки, що постійно заміряють і відображають рівень довіри, авторитету, підтримки суспільством тих або інших державних діячів та інститутів. Науці відомі критичні показники, перехід за які означає втрату державною владою довіри і підтримки [17].

Реалізація політичної відповідальності забезпечує зворотний зв'язок громадян із владою, сприяє підзвітності влади. Взаємодія між політикумом та громадськістю має ґрунтуватися на визнанні, взаєморозумінні, довірі, комуні-

кації, об'єднанні, прозорості, відкритості. Український парламент і депутати лише формально підконтрольні і підзвітні виборцям, бо в нашій країні досі не налагоджено механізм такої взаємодії, при якій кожний представник влади регулярно звітував би за проведену ним роботу щодо вирішення болючих питань, які хвилюють суспільство, за кожную копійку витрачених ним державних коштів для вирішення будь-яких завдань, визнавав би свої помилки та невідкладно виправляв їх, а в разі заподіяння шкоди суспільству або деякій його частині, за неналежне здійснення державної влади, навіть неумисно, ніс би за це відповідне покарання. Через те що в Україні дотепер не склалися політичні традиції, становлення реально діючого інституту політичної відповідальності, в якому розкривається спрямованість політичної діяльності соціального суб'єкта, супроводжується великими труднощами. Тому під час останніх парламентських виборів восени минулого року народ голосував, виконуючи громадянський обов'язок – керуючись відомим принципом «вибору найменшого зла».

Отже, дієвість інституту політичної відповідальності, який стане важливим чинником запобігання деструктивності влади в сучасній Україні, потребує врегулювання самої категорії «політична відповідальність», визначення її принципів, форм, засобів здійснення, критеріїв ефективності та неефективності діяльності суб'єктів влади та умов настання політичної відповідальності як у теорії, так і на практиці та нормативного закріплення єдиної, комплексної системи політичної відповідальності органів державної влади, органів місцевого самоврядування і посадових осіб у формі настання для них несприятливих наслідків за невиконання (неналежне виконання) своїх обов'язків і зловживання наданими їм правами.

Оскільки в українському законодавстві відсутня належна регламентація притягнення до відповідальності вищої категорії посадових осіб, громадянам дуже складно ідентифікувати, хто саме несе відповідальність за виконання політичних рішень – коли повноваження розпорозені між різними органами влади та політиками, а президент узагалі стоїть понад усім, необхідно розробити і прийняти Закон «Про політичну відповідальність», проект якого, до речі, уже було внесено на розгляд до Верховної Ради народним депутатом України М. Папієвим 4 березня 2010 р., але відкликаний на останньому етапі проходження 16 квітня 2010 р.

У Законі, крім загальних положень, необхідно визначити фактичну підставу відповідальності суб'єкта влади, установити факт його діяльності та межі виникнення особистої відповідальності будь-якого представника владної вертикалі та органів місцевого самоврядування за провали політики і шкоду від неї державі та суспільству та передбачити міру покарання винного за негативні наслідки його діяльності. Також у Законі слід прописати вимоги до виборчих

програм, які повинні мати політико-правові критерії їх подальшого виконання та наслідків за невиконання. Важливо законодавчо закріпити практику публічної звітності вищих посадових осіб, починаючи з Президента країни та керівників державних органів влади, за свою діяльність, відповідати на запитання народних депутатів України, політичних і громадських організацій, ЗМІ.

Наведені процедури забезпечують прозорість та детальне регламентування діяльності органів влади і кожного окремого посадовця і механізми підзвітності та відповідальності перед громадянами. Звичайно, було б наївно сподіватися на всесилля законів у країні, де традиційно вони зневажалися владою. Тому складнішим є створення таких державно-політичних і суспільних механізмів, таких взаємозв'язків між гілками влади, за яких будь-який діяч та інститут влади при порушенні законів піддавалися б могутній дії, аж до суду і кримінального покарання, а розуміння політичної відповідальності всіма посадовцями було б просякнуте почуттям інноваційності, нових алгоритмів мислення та нововведень.

Неодмінною умовою політичної відповідальності влади є наявність сильної опозиції, висока політична культура, організованість і активність та відповідальність громадян, інститутів громадянського суспільства, представників мас-медіа, які виконують функції критики та контролю владних інституцій в інтересах суспільства. Треба активніше використовувати звернення громадян і роботу з ними з метою виявлення недоліків, упущень, слабких місць в управлінні і відповідно їх усунення.

Висновки. Тільки за умов демократичних принципів функціонування політичної системи, долучення широкого загалу до процесів формування та реалізації політичної влади, посилення та структурування громадянського суспільства, розвитку самоврядних структур, підвищення ефективності взаємодії держави та суспільства можливе забезпечення дійсної політичної відповідальності державної влади перед громадянами країни та запобігання деструктивності в її діяльності.

Таким чином, розглянута проблема має комплексний характер і потребує подальших досліджень та розроблення політико-правових актів, що регулюють процедури політичної відповідальності в сучасних умовах розвитку українського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко А. Відповідальність виконавчої влади: порівняльно-політологічний аспект / А. Коваленко // Віче. – 2001. – № 1. – С. 85–94; Кривенко Л. Конституційна відповідальність глави держави / Л. Кривенко // Віче. – 2001. – № 10. – С. 3–18; Мельник О. Конституційно-правова та політична відповідальність вищих органів

- державної влади / О. Мельник // Наук. вісн. Нац. акад. внутр. справ України. – 1999. – № 1. – С. 10–15; Оніщук М. Конституційна реформа: вимір відповідальності (до нової національної ідеології та відповідального правління) : попул. нарис / М. Оніщук. – К., 2004. – 59 с.; Скоблик Н. Відповідальність влади і контроль над нею / Н. Скоблик // Віче. – 2001. – № 7. – С. 146–152.
2. Головатий М. Кому служить політична еліта / М. Головатий // Персонал. – 2006. – № 21. – С. 35–41; Мельниченко В. Політична відповідальність у державному управлінні / В. Мельниченко // Віче. – 2003. – № 1. – С. 19–24; Мишин В. М. Механізм ответственности власти / В. М. Мишин. – Днепропетровск : Центр полит. анализа, 2001. – 55 с.; Пірен М. Проблеми професійної відповідальності політико-владної еліти в Україні / М. Пірен // Соц. психологія. – 2007. – № 3. – С. 29–35; Черленяк І. Політична відповідальність як категорія державного управління / І. Черленяк // Вісн. Нац. акад. держ. управління при Президентові України. – 2006. – Вип. 2. – С. 73–81.
 3. Гладуняк І. В. Феномен політичного лідерства у процесі функціонування механізму політичного управління / І. В. Гладуняк // Держава і право : зб. наук. пр. – К. : Ін-т держави і права НАН України, 2007. – Вип. 37. Юрид. і політ. науки. – С. 636–643; Грабовська С. Ідеальний політичний лідер в уяві студентів / С. Грабовська // Соц. психологія. – 2006. – № 4. – С. 28–37; де Ландшир К. Роль личности в политике на примере Евросоюза / К. де Ландшир, Ю. Мидлхоф // ПОЛИС. Полит. исследования. – 2011. – № 2. – С. 25–35; Траверсе О. Лідерство та керівництво в політичному просторі України / О. Траверсе // Віче. – 2008. – № 2. – С. 6–7.
 4. Єрмоленко А. Відповідальність / А. Єрмоленко // Філософський енциклопедичний словник / редкол.: В. І. Шинкарук (голова редкол.), Є. К. Бистрицький, М. О. Булатов та ін. – К. : Абрис, 2002. – С. 87; Самуїлик Н. Н. Політична відповідальність: специфіка, структура, функціонування : автореф. дис. ... канд. політ. наук / Н. Н. Самуїлик. – Одеса, 1997. – С. 18.
 5. Мельник О. В. Конституційно-правова відповідальність вищих органів державної влади : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2000. – 175 с.
 6. Малкіна Г. М. Інститути політичної відповідальності як елементи системи стримувань і противаг [Електронний ресурс] / Г. М. Малкіна. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Natural/VKNU/FP/2010_100/p_048_051.pdf.
 7. Туранов В. И. Привлечение к ответственности органами народного контроля / В. И. Туранов. – М. : Мысль, 1972. – 94 с.
 8. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2002. – 384 с.
 9. Органи державної влади в Україні : монографія / за ред. В. Ф. Погорілка. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2002. – 592 с.
 10. Армаш Н. О. Особливості відповідальності «державних політичних діячів»: співвідношення політики та закону / Н. О. Армаш // Юрид. журн. – 2005. – № 11. – С. 20–27.
 11. Конституція України. – Х. : Одиссей, 2007. – 48 с.
 12. Корольов Д. Вибори – 2012 крізь призму соціології [Електронний ресурс] / Дмитро Корольов. – Режим доступу: <http://odnarydina.com.ua/node/10674>.
 13. Українці не вірять в «покращення» у 2013 році [Електронний ресурс] // Коментарі. – 11.02.2013 р. – Режим доступу: <http://ua.comments.ua/money/195526-ukraintsi-ne-viryat-v-pokrashchennya-u-2013.html>.

14. Погорелова І. Кожен народ має ту владу... на яку заслуговує [Електронний ресурс] / Ірина Погорелова // Українська правда. – 2011. – 17 січ. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2011/01/17/5793100/>.
15. Соціологи визначили, чого бояться українці [Електронний ресурс] // Високий замок : щоден. газ. – 2013. – 13 лют. – Режим доступу: <http://www.wz.lviv.ua/news/27638>.
16. Бабич Д. Утечка мозгов: топ-5 стран, куда эмигрируют лучшие украинские специалисты [Електронний ресурс] / Д. Бабич // Социальные проблемы / Медиа-группа «Голос UA». – 14.02.2013. – Режим доступу: http://ru.golos.ua/social_problem/13_02_14_utechka_mozgov_top5_stran_kuda_emigriruyut_luchshie_ukrainskie_spetsialisty.
17. Краснокутський О. В. Підвищення відповідальності владних структур як чинник оптимізації розвитку ідеології державотворення в Україні [Електронний ресурс] / О. В. Краснокутський. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Niz/2012_13/krasnokytsky.htm.

ПОЛИТИЧЕСКАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ КАК ФАКТОР ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ ДЕСТРУКТИВНОСТИ ВЛАСТИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ УКРАИНСКОГО ОБЩЕСТВА

Сахань Е. Н.

Посвящено проблеме политической ответственности украинского политикума в современных условиях развития общества. Предпринята попытка выяснить, каким образом проявляется политическая ответственность государственных органов и должностных лиц за реализацию властных полномочий, и найти пути действенности института политической ответственности в Украине.

Ключевые слова: политическая ответственность, механизм реализации политической ответственности, институт политической ответственности, деструктивность власти.

POLITICAL RESPONSIBILITY AS FACTOR OF PREVENTION OF DESTRUCTIVENESS OF POWER IN MODERN CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF UKRAINIAN SOCIETY

Sakhan' O. M.

The article is devoted the a problem of political responsibility of Ukrainian politikum in modern conditions of development of society. The author tries to find out how political responsibility of public organs and public servants shows up for realization of imperious plenary powers and to find the ways of effectiveness of institute of political responsibility in Ukraine.

Key words: political responsibility, mechanism of realization of political responsibility, the institute of political responsibility, desruction of power.